

See fail on sisukirjeldus, mis käib TTJA poolt avaldatud koolitusvideo „Digiligipääsetavuse koolituse 2. osa (kevad 2022)“ juurde. Tekst on kohati mina-vormis, sellistel juhtudel on „mina“ rollis koolituse läbiviija Harri Puskar.

Slaid 1

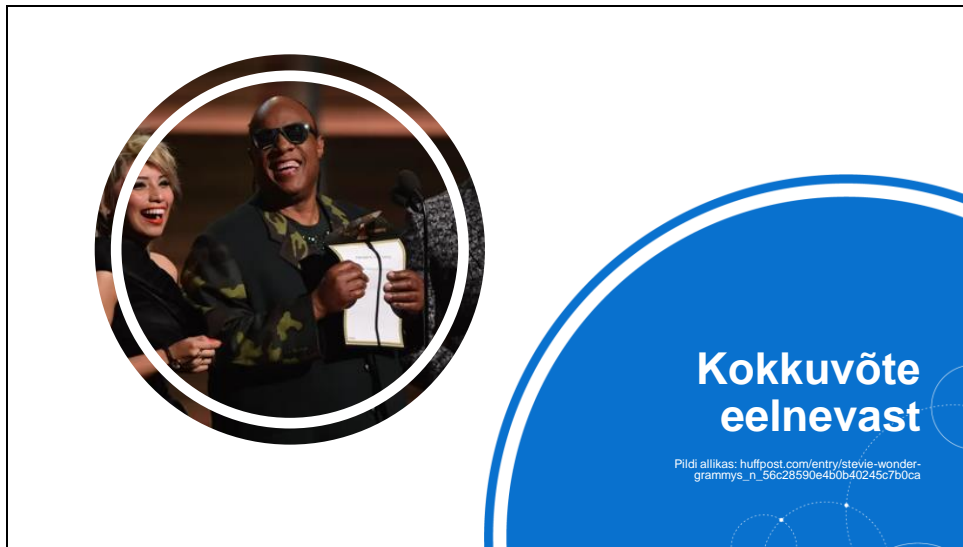

Tänase mooduli teemaks on digiligipääsetavuse nõuete kohaldumine avalikule sektorile. Meie eesmärk on tutvuda õigusaktidega, mis sätestavad digiligipääsetavuse nõuete kohaldumise avalikule sektorile ning mõista, kuidas need nõuded mõjutavad päriselu.

Koolitus toimub hetkel Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse, Statistikaameti ning Maksu- ja Tolliameti töötajatele. TTJA salvestab seda koolitust ja me avaldame selle video hiljem ka Youtube's kõikidele vaatamiseks.

Kokku kestab tänane koolitus kuni 2 tundi.

Slaid 2

Sissejuhatuseks tänasele lühikokkuvõtte kõige olulisemast, millest me eelmine kord rääksime. Saime teada...

- ..., et ligipääsetavus tähendab võrdsete võimaluste tagamist sõltumata vanusest tervislikust seisundist või erivajadusest.
- ..., et ligipääsetavuse sihtgrupp kuulub rohkem kui pool Eesti elanikkonnast.
- ..., et digiligipääsetavus on eriline, kuna digikeskkonnad annavad enneolematult suure ligipääsu ühiskonnale.
- ..., et digikeskkondade ülesehituses tuleb arvestada erivajaduste ja vastavate tugitehnoloogiatega.

Slaid 3

Esimene suur alateema täna on avaliku sektori digiligipääsetavuse direktiiv ja nõuded, mis sellest direktiivist tulevad. Nagu eelmises moodulis öeldud, on tegemist avaliku sektori digiligipääsetavusnõuete alusdokumendiga.

Slaid 4

Taustainfo direktiivist

Direktiiv (EL) 2016/2102, *the Web Accessibility Directive (WAD)*.

Vastu võetud 2016, rakendumine 2019-2021.

Direktiivist tulenevad nõuded veebilehtedele ja mobiilirakendustele Eesti seadustes:
AvTS § 32 ja selle alusel kehtestatud ministri määrus nr 20 „Veebilehe ja mobiilirakenduse ligipääsetavuse nõuded ning ligipääsetavust kirjeldava teabe avaldamise kord.“

Direktiivist tulenev kohustus teha järelevalvet ligipääsetavusnõuete järgimise üle Eesti seadustes:
AvTS § 53³- 53⁵.

**Filosoofiline ja ideoloogiline alus (9. põhjendus; artikli 1 lõige 1):
muuta avalik sektor digiligipääsetavaks.**

Jutupunktide allikad: direktiiv (EL) 2016/2102, AvTS, ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 20

Alustuseks käime üle mõned üldised faktid direktiivi kohta. Kuna suuremat osa nendest ma juba tutvustasin eelmine kord, siis teeme seda lühidalt.

Nimi Euroopa Liidu Teatajas on Direktiiv 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust. Inglise keeles on selle nimetus The Web Accessibility Directive.

Direktiiv võeti vastu 2016, liikmesriigid pidid selle üle võtma 2018. aastaks ning see hakkas rakenduma erinevatele avaliku sektori veebidomeenidele ja mobiilirakendustele aastatel 2019-2021.

Eesti seadustesse on direktiivi veebilehtedele ja mobiilirakendustele kehtestatud nõudeid puudutav osa üle võetud avaliku teabe seaduse paragrahv § 32'e ja selle paragrahvi lõike 2 alusel kehtestatud ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 20'ga, mille nimeks on „Veebilehe ja mobiilirakenduse ligipääsetavuse nõuded ning ligipääsetavust kirjeldava teabe avaldamise kord.“

Direktiiv kohustab tegema järelevalvet ligipääsetavusnõuete üle ning see kohustus on sätestatud avaliku teabe seaduse paragrahvides 53 ülaindeks 3 kuni 53 ülaindeks 5.

Arvestades, et ma olen juba mitu korda nii 1. kui 2. loengu käigus rääkinud, miks on oluline muuta avalik sektor digiligipääsetavaks, kõlab järgnev juba tarbetu targutamisena, aga seda tuleb mainida, sest kui me jõuame ühel hetkel konkreetsete sätete ja kaasuste tõlgendamiseni, siis tuleb mees pidada, mis on kogu vastava seadusandluse suund, filosoofia ja ideoloogia. Direktiivi eesmärk on välja toodud kahes kohas, tsiteerin teile 9. põhjenduspunkti: „Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada, et avaliku sektori asutuste veebisaidid ja mobiilirakendused tehakse ühistest juurdepääsetavusnõuetest lähtuvalt juurdepääsetavamaks.“

Slaid 5

Kellele nõuded kehtivad?

Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused (nt. Maksu- ja Tolliamet, Statistikaamet, Tartu Linnavalitsus jne).

Avalik-õiguslikud juriidilised isikud (nt. Haigekassa, Rahvusraamatukogu, Töötukassa jne).

Teatud juhtudel eraõiguslikud juriidilised isikud (nt. ettevõtted, kes osutavad avalikke teenuseid jne).

Nõuded ei kehti:

- Meediateenust osutava teabevaldaja meediateenuse-välisele veebile/äpile (nt. err.ee).
- Koolid ja koolieelsed lasteasutused, välja arvatud üldinfo (nt. Gustav Adolphi Gümnaasiumi veeb gag.ee).
- Teabevaldajaga võrdsustatud isikud (nt. monopoolsed ettevõtted).

Nõuded ei kehti ka mõnele kohaldamisalasse kuuluva veebi/äpi sisukomponendile.

Jutupunktide allikad: AvTS §5 ja §32;
Riigikogu XIII koosseisu 671 SE (avaliku teabe seaduse muutmise seadus) seletuskiri

Nõuded kehtivad teabevaldajatele, mis on nimetatud avaliku teabe seaduse §5: riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused nagu näiteks TTJA, avalik-õiguslikud juriidilised isikud nagu näiteks Rahvusraamatukogu ning teatud juhtudel ka eraõiguslikud juriidilised isikud. Eelkõige on viimaste all silmas peetud ettevõtteid, kes osutavad avalikke teenuseid. Samas olgu öeldud, et kuna tegelik järelevalve käesoleva seaduse järgimise üle algas alles eelmise aasta teises pooles, siis pole meil veel ühtegi sellist juhtu olnud, kus me oleme teostanud digiligipääsetavuse järelevalvet mõne eraõigusliku juriidilise isiku üle.

Avaliku teabe seadus ka välistab mõned teabevaldajad.

Meediateenust osutava teabevaldaja meediateenuse-väline veeb või äpp kõlab erinevate seaduse tõttu väga spetsiifiliselt. Nimelt välistab avaliku teabe seadus meediateenust osutava teabevaldaja. Näiteks Eesti Rahvusringhääling. Samas hakkas mõni nädal tagasi kehtima uus meediateenuste seadus, mis kehtestab ligipääsetavusnõuded ERR'i poolt edastatavale meediateenusele. Seetõttu kehtivad ligipääsetavusnõuded näiteks domeenile otse.err.ee, mis edastab veebis ERR'i telekanaleid. Aga need nõuded ei kehti ERR'i uudisteportaalile err.ee. Me räägime väga põgusalt meediateenuste seadusest ka hiljem.

Nõuded ei kehti ka koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele. Nende puhul peab olema ligipääsetav vaid üldinfo nagu näiteks kontaktandmed. Samas võib kooli ja koolieelse lasteasutuse leht olla täielikult ligipääsmatu juhul, kui üldinfo on esitatud ligipääsetavana kohaliku omavalitsuse veebilehel.

Teabevaldajaga võrdsustatud isikud. Nimelt esitab avaliku teabe seaduse §5 meile 2 kategooriat: teabevaldajad ja teabevaldajatega võrdsustatud isikud. Teabevaldajad ongi eelnimetatud riigi- ja KOV-asutused, avalik-õiguslikud ja mõnel juhul eraõiguslikud juriidilised isikud. Teabevaldajatega võrdsustatud isikud on teatud tingimustele vastavad ettevõtjad, äriühingud, vabauhendused või sihtasutused. Näiteks ettevõtted, mis omavad monopoli. Teabevaldajaga võrdsustatud isikud on jäänud kohaldamisalast seetõttu välja, et nad ei kuulu avaliku sektori digiligipääsetavuse direktiivis defineeritud mõiste „avaliku sektori asutus“ määratluse alla.

Nõuded ei kehti ka mõnele sisukomponendile, mida võib esineda kohaldamisalast olevas veebidomeenis või mobiilirakenduses. Vaatame neid lähemalt.

Slaid 6

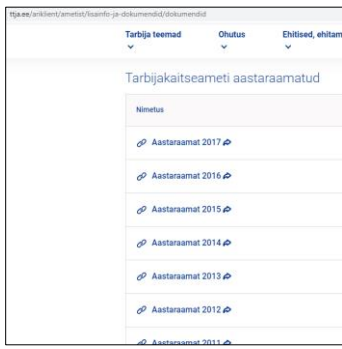

Sisu erand vol 1 (direktiiv art 1 lg 4 punkt a)

Kontoritarkvara failiformaadid, mis avaldatud enne 23. sept 2018 (v.a kui sisu vajalik pooleliolevateks haldustoiminguteks) ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

Kontoritarkvara failiformaadid on peamiselt väljaspool veebi kasutatavad dokumendiformaadid. Näiteks pdf-failid, Office'i dokumendid jne.

Jutupunktide allikad: AvTS 32; direktiiv (EL) 2016/2102 art 1 ja põhjenduspunkt 26

TTJA kodulehele on lingitud omaaegse Tarbijakaitseameti pdf-formaadis aastaraamatud (viimane avaldati 2018 suvel), mis täna täidavad vaid informatiivset rolli ega pea olema ligipääsetavad.

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt a ütleb, et direktiivi ei kohaldata kontoritarkvara failiformaatidele, mis on avaldatud enne 23. septembrit 2018, välja arvatud juhul, kui selline sisu on vajalik asjaomase avaliku sektori asutuse täidetavate ülesannetega seotud pooleliolevate haldustoimingute jaoks.

Mis asi on kontoritarkvara failiformaat? Direktiivi 26. põhjenduspunkt ütleb: „Kontoritarkvara failiformaatide all tuleks mõista dokumendiformaate, mis on mõeldud peamiselt väljaspool veebi kasutamiseks ning on veebilehtedele lisatud, sh Adobe'i pdf-failid, Microsoft Office'i dokumendid või nende (avatud lähtekoodiga) vasted.“

Põhimõtteliselt sobib selle erandi näiteks omaaegse Tarbijakaitseameti aastaraamatud, kuna nad täidavad vaid informatiivset rolli ning issuu.com andmetel on viimane ehk 2017. aasta aastaraamat avaldatud 24. juuli 2018.

Konkreetselt käesoleva näite puhul tuleb muidugi meeles pidada kaht asja. Esiteks, pdf-fail on avaldatud erasektorile kuuluval lehel ja tekib küsimus, kas erasektorile kuuluvates portaalides avaldatud avaliku sektori sisu peab olema ligipääsetav. Lühike vastus on, et peab ning ma täpsustan seda vastust hiljem töökuulutuste avaldamise kaasuse juures. Teiseks, ttja.ee lehel on märgitud nende aastaraamatute sisestamise kuupäevaks 10. detsember 2020 ehk need justkui nagu peaksid kuuluma direktiivi kohaldamisalasse. Tegelikult näitab sisestamise kuupäev aega, millal antud failid lingiti ttja.ee kodulehele ning see toimus 2020. aastal seetõttu, et TTJA sai siis endale uue kodulehe. Ühtlasi ütleb ka terve mõistus seda, et tõenäoliselt ei koostatud alles 2020. aastal 2017. aasta ja veel varasemate aastate kokkuvõtteid.

Slaid 7

Kõrvalepõige terminoloogiasse

Ajas muutuv meedium (*time-based media*) on sisuliselt audio- ja videosisu ehk läpsemalt:

- ainult audio (*audio-only*) ehk kõiksugu helisalvestised ja helifailid nagu nt. taskuhääling (*podcast*).
- ainult video (*video-only*) ehk kõiksugu videod ilma helita nagu nt. tummfilmid.
- audio-video (*audio-video*), ehk kõiksugu helindatud videod nagu nt. filmid, tänase koolituse videosalvestus.
- audio ja/või video, mis sisaldab interaktsiooni (*audio and/or video combined with interaction*) ehk üks eelnimetatutest, mis sisaldab võimalust sisuga suhelda või sisu mõjutada.

Kuigi film „Black Mirror: Bandersnatch“ ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, on tegemist märgilise näitega interaktiivsest filmist. Film seab aeg-ajalt vaataja ette kaks võimalikku arenguteed, mis annab vaatajale võimaluse suunata lugu enda eelistuste järgi.

Info filmi kohta on võetud 3. jaanuar 2019 Postimehes ilmunud artiklist „Kas tulevikutelevisioon on nüüd käes?“. Käesolev pilt (kaader filmist) ilmus artikli juures.

Jutupunktide allikad: direktiiv (EL) 2016/2102 art 3
EN 301 549 V3.2.1 (2021-03)
aruanne „Eesti avaliku sektori digiligipääsetavus 2021. aastal.“
w3.org/WAI/WCAG21/Understanding/time-based-media; w3.org/WAI/WCAG21/Understanding/audio-only-and-video-only-prerecorded
saavutettavusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilahetysten-saavutettavus/#lain-saavutettavusvaatimukset-videoille-ja-aanilahetyksille

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punktid b ja c räägivad ajas muutuvast meediumist ning kuna ilma süvenemata võib see termin jääda häguseks, siis enne järgmisi erandeid vaatame korra, mida see termin tähendab.

Direktiivi kolmandas artiklis on termin defineeritud järgmiselt: „„ajas muutuv meedium“– järgmist tüüpi meedium: ainult audio, ainult video, audio-video, audio ja/või video, mis sisaldab interaktsiooni.“

See kõlab üpris häguselt, aga mainitud 4 tüüpi tulenevad digiligipääsetavuse nõuete sellest osast, mis on Euroopa digiligipääsetavuse standardisse võetud otse WCAG’st. Ehk me saame

ajas muutuva meediumi näidetest aru, kui me vaatame vastavat WCAG suunist ja selle alla kuuluvaid nõudeid.

Seega hõlmab mõiste „ajas muutuv meedia“ endas kõiksugu audio- ja videosisu. Nii sellist, mis on ainult heliline; nii sellist, mis on ainult visuaalne; kui ka sellist, mis kombineerib helilist ja visuaalset komponenti. Ehk siis alates taskuhäälingutest ja tummfilmidest kuni tänase koolituse videosalvestuseni välja.

Ühtlasi hõlmab termin endas ka audio- ja videosisu, mis võimaldab interaktsiooni kasutajaga. Ja ehkki Eesti avalik sektor pole tootnud ühtegi interaktiivset filmi, millele digiligipääsetavuse nõudeid rakendada, on sellised filmid väga põnevad näited interaktiivsest audio- ja videosisust.

Slaid 8

Sisu erand vol 2 (direktiiv art 1 lg 4 punktid b ja c)

Eelsalvestatud ajas muutuvad meediumid, mis avaldatud enne 23. sept 2020, ja reaajas esitatavad ajas muutuvad meediumid ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse. Nt. otseülekandega pressikonverentsid.

Otseülekande esitatud sisu hiljem avaldatav salvestus kuulub direktiivi kohaldamisalasse. Soovituslik teha salvestus ligipääsetavaks 14 päeva jooksul pärast avaldamist.

Erasektori veebis avaldatud avaliku sektori sisu kuulub direktiivi kohaldamisalasse.

Jutupunktide allikad: AvTS 32; direktiiv (EL) 2016/2102 art 1 ning põhjenduspunktid 27, 9 ja 19.

Kuigi käesoleva koolitussarja 1. osa toimus otseülekanadena, tuleb tagada ligipääs selle sisule, sest selle video on avaldatud salvestusena (video sisu on avaldatud tekstilise sisukirjeldusena TTJA veebis).

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punktid b ja c välistavad direktiivi kohaldamisalast kaks liiki audio- ja videosisu:

- Selline sisu, mis on eelsalvestatud ja avaldatud enne 23. septembrit 2020.
- Selline sisu, mida esitatakse otseülekanadena.

Näiteks juhul kui teie asutus teeb pressikonverentsi ja kannab seda *live's* internetis üle, siis te ei pea ülekande planeerimisel mõtlema, kuidas tagada ülekande ligipääsetavus.

Küll aga kuulub direktiivi kohaldamisalasse otseülekande salvestus, kui see avaldatakse hiljem veebis või äpis. Nt. kui sellesama pressikonverentsi salvestus läheb hiljem veebi, siis tuleb see muuta ligipääsetavaks.

Eesti seadusandluses pole reguleeritud, mis aja jooksul tuleb salvestus muuta ligipääsetavaks, aga direktiiv ütleb, et see ajavahemik ei tohiks põhimõtteliselt ületada 14

päeva, või juhul, kui see pole põhjendatud juhtudel võimalik nii kiiresti, siis võib seda ajavahemikku pikendada vajalikult lühima ajani.

TTJA tõlgenduse järgi kuulub direktiivi kohaldamisalasse ka selline avaliku sektori sisu, mis on avaldatud erasektori veebis. Näiteks videod Youtube's ja Facebookis. Aluse selliseks tõlgenduseks saame eelmainitud direktiivi põhjenduspunktist 9, mis sõnastab eesmärgi muuta avalik sektor digiligipääsetavaks, ning põhjenduspunktist, mis nimetab veebisaitide ja mobiilirakenduste ühe sisukomponendina mittetekstilist teavet. Ühtlasi näiteks ka meie Soome kolleegid järgivad sama tõlgendust. Sama tõlgendusega on seotud töökuulutuste kaasus, millest ma räägin hiljem.

Lisan veel, et audio- ja videosisule esitatavad ligipääsetavusnõuded, millest me räägime järgmises moodulis, võivad olla üpris koormavad. Näiteks ütleb kriteerium 9.1.2.5, et igale videole tuleb lisada selle sisu sünkroonselt edasi andev kirjeldustõlge ehk pealeloetav kirjeldus, kus otsekõne vahel kirjeldatakse ka ekraanil nähtavat ning kriteerium 9.1.2.2, et eellindistatud helile mistahes vormis tuleb lisada selle sisu sünkroonselt edasi andvad subtiitrid. Õnneks ei lähe direktiiv äärmustesse ning näeb ebaproportsionaalse koormuse erandi, mida ma täpsustan hiljem.

Slaid 9

Sisu erand vol 3 (direktiiv art 1 lg 4 punkt d)

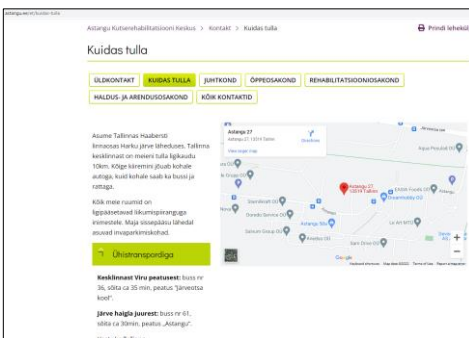
Internetipõhised kaardid ja kaardistamisteenused ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

Tingimused, et navigeerimiseks kasutatavate kaartide puhul on olemas ligipääsetav alternatiiv.

Navigeerimiseks mõeldud kaardid = kaardid, mis aitavad inimestel jõuda kindlasse sihtkohta.

Ligipääsetav alternatiiv on nt. postiaadress, läheduses asuvad ühistranspordipeatused või kohtade või piirkondade nimed.

Jutupunktide allikad: AvTS 32; direktiiv (EL) 2016/2102 art 1 ning põhjenduspunkt 29.

Tööealisi erivajadusega inimesi tööle minekuks ette valmistava Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuseni aitavad navigeerida nii Google Maps (mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse) kui ka tekstilised alternatiivid.

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt d välistab direktiivi kohaldamisalast internetipõhised kaardid ja kaardistamisteenused, tingimused et navigeerimiseks kasutatavate kaartide puhul esitatakse esmatähtis teave ligipääsetaval digitaalsel kujul.

Mida see tähendab? Seda, et kõiksugu kaardid, välja arvatud navigeerimiseks mõeldud kaardid, võivad olla ligipääsmatud.

Navigeerimiseks mõeldud kaartide all peetakse silmas selliseid kaarte, mis aitavad inimestel jõuda kindlasse sihtkohta, näiteks liikumine bussipeatusest teenust osutavasse asutusse.

Seega võivad navigeerimiseks mõeldud kaardid olla ligipääsmatud juhul, kui inimesed saavad kasutada ligipääsetavat alternatiivi ehk ligipääsetavaid abivahendeid, mis aitavad neil jõuda sihtkohta ilma veebis või äpis olevat kaarti vaatamata.

Tingimus ongi tehtud nende inimeste tõttu, kes ei saa visuaalset teavet või keerukaid navigatsioonifunktsioone hästi kasutada.

Hea näide selle erandi puhul oleks riigiasutus, kelle veebis on nende omaenda poolt ligipääsmatu sisuga loodud kaart asutuse asukohaga, mille kõrval on ka põhjalik tekstiline selgitus. Ma ei tea sellist head näidet, mistõttu on slaidil näide, kus tekstiline selgitus on koos Google Mapsi kaardiga. Samas Google Maps ei kuulu üleüldse direktiivi kohaldamisalasse ning selle põhjuseks on järgmine erand.

Slaid 10

Sisu erand vol 4 (direktiiv art 1 lg 4 punkt e)

Kolmandate isikute pakutav sisu, mida avaliku sektori asutus ei rahasta, ei arenda ega saa mõjutada, ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

Näited direktiivist:

- Portaal, mis koosneb erinevate panustajate sisust.
- Automaatselt veebi lisanduv sisu (nt. dūnaamiliselt lisatavad reklaamid).

Sellist sisu ei tohi kasutada, kui see takistab/vāhendab sellistel veebide/āppide kaudu pakutava avaliku teenuse funktsionaalsust.

Vālja arvatud kodanike ja kasutajatega konsulteerimiseks mõeldud veebid, kus kasutajate lisatavat sisu ei saa avaliku sektori asutus mõjutada.

Jutupunktide allikad: AvTS 32;
direktiiv (EL) 2016/2102 art 1 ja pōhjenduspunkt 30

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt e ütleb, et direktiivi ei kohaldata sellisele kolmandate isikute pakutavale sisule, mida ei rahasta ega arenda avaliku sektori asutus ja mida selline asutus ei saa mõjutada.

Nāide on pōhimōtteliselt seesama eelnimetatud Google Mapsi kaart Astangu keskuse veebilehel. Direktiiv toob ka mōningaid nāited, mis on pigem vāhe levinud avalikus sektoris. Nāiteks uudisteportaal, mis koosneb erinevatelt panustajatelt saadud sisust, vōi veebisaidid, mis aja jooksul lisavad automaatselt sisu muudest allikatest nagu seda on veebid, mis kuvavad lisaks enda klientide reklaamidele ka mōne vahendaja nagu Google vōrgustikus kuvatavaid reklaame.

Direktiiv ütleb ka, et sellist sisu ei tohi põhimõtteliselt kasutada, kui see takistab või vähendab sellistel veebilehtedel või mobiilirakendustes pakutava avaliku teenuse funktsionaalsust.

Erand viimati nimetatud põhimõttele on veebid ja äpid, mille eesmärgiks konsulteerida kodanike ja kasutajatega, sest selliste veebide-äppide eesmärk on ju kätte saada inimeste arvamus sõltumata sellest, kas see on ligipääsetavalt esitatud või mitte.

Slaid 11

Sisu erand vol 5 (direktiiv art 1 lg 4 punktid f-h)

Kolm suhteliselt spetsiifilist sisukomponenti, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

Kultuuripärandi kogudes olevate esemete reproduktsioonid, mida ei ole võimalik täielikult ligipääsetavaks teha, kuna

- 1) ligipääsetavusnõuded ja säilitamise/reprodutseerimise nõuded on omavahel vastuolus,
- 2) puuduvad lihtsad lahendused muutmaks tekste nõuetega ühildavaks.

Oluliselt uuendamata ja piiratud isikute ringlie mõeldud ekstranettide ja intranettide sisu, mis avaldatud enne 23. sept 2019.

Arhiivina toimivad veebid-äpid st. veebid-äpid mis sisaldavad sisu, mida pole vaja pooleliolevate haldustoiminguteks ning mida ei ole muudetud pärast 23. sept 2019.

Jutupunktide allikad: AvTS 32;
direktiiv (EL) 2016/2102 art 1.

Viimasena võtan kokku kolm suhteliselt spetsiifilist sisukomponenti, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt f ütleb, et direktiivi ei kohaldata sellistele kultuuripärandi kogudes olevate esemete reproduktsioonidele, mida ei ole võimalik täielikult ligipääsetavaks teha, kuna

- 1) ligipääsetavusnõuded ei ühildu kas eseme säilitamise või reprodutseerimise autentsuse nõuetega.
- 2) puuduvad sellised automatiseeritud ja kulutõhusad lahendused, mis võimaldavad kergesti kätte saada käsikirjade või muude kultuuripärandi kogudes olevate esemete teksti ja muuta see ligipääsetavusnõuetega ühilduvaks.

Mul ei ole selle juurde konkreetset näidet tuua. Arvan, et see punkt võib kõne alla tulla näiteks olukorras, kus mõne tänapäevase olukorra põhjendamiseks on vaja tugineda mahukale ajaloolisele pdf-formaadis arhiivis paiknevale dokumendile, mille digiteeritud koopia on mõne asutuse veebilehel ja mida on keeruline lugeda isegi inimesel, kel pole erivajadusi.

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt g ütleb, et direktiivi ei kohaldata ekstranettide ja intranettide sisule, mis kujutab endast ainult kinnisele isikute ringile ja mitte üldsusele kättesaadavaid veebe, mis on avaldatud enne 23. septembrit 2019 ning mida ei ole sellest ajast peale oluliselt uuendatud. Siia alla käivad näiteks kõik rohkem kui 3 aastat vanad asutuste siseveebid.

Direktiivi artikli 1 lõike 4 punkt h ütleb, et direktiivi ei kohaldata selliste veebide ja äppide sisule, mida võib käsitada arhiivina ehk mis sisaldavad ainult sisu, mida ei ole vaja pooleliolevate haldustoimingute jaoks ja mida ei ole ajakohastatud ega muudetud pärast 23. septembrit 2019.

Slaid 12

Ebaproportsionaalne koormus ja ligipääsetav alternatiiv

Ebaproportsionaalne koormus: ligipääsetavaks muutmine toob kaasa ebamõistlikud kulud.

Potentsiaalseid kulusid võrdle
asutuse suuruse, ressursi ja tüübiga.
veebi/äpi kasutamise sageduse ja kestusega.

Ebaproportsionaalse koormuse tuvastamine = luba jätta täitmata nõuded, mis koormust tekitavad.

Ligipääsetavuse avalduses
selgita, millised nõuded on jäänud koormuse tõttu täitmata.
võimalusel paku täielikult/osaliselt ligipääsmatuks jäänud sisule ligipääsetavaid alternatiive.

Sobimatud põhjused: ligipääsetavus pole prioriteet, puudub aeg/teadmised jne.

Jutupunktide allikad: AvTS §32;
direktiiv (EL) 2016/2102 art 5, põhjenduspunktid 39 ja 28.

Nüüd juba korra mainitud ebaproportsionaalsest koormusest.

Avaliku teabe seadus defineerib kokkuvõtlikult, et pingutus on ebaproportsionaalselt suur, kui

- teabevaldaja suurust, ressursi ja tüüpi arvestades toob veebi või äpi ligipääsetavaks tegemine kaasa ebamõistlikud kulud ning
- veebi või äpi kasutamise sagedust ja kestust arvestades toob veebilehe või mobiilirakenduse ligipääsetavaks tegemine kaasa ebamõistlikud kulud.

Direktiiv täiendab, et asutus peab ise selle hindamise läbi viima ning erandkorras on võimalik jätta täitmata ainult need ligipääsetavusnõuded, mis seda koormust tekitavad.

Ligipääsetavuse avalduses - millest me räägime varsti - tuleb selgitada, millised ligipääsetavusnõuded on koormuse tõttu jäänud täitmata ning kui on võimalik, siis tuleb pakkuda osaliselt või täielikult ligipääsmatuks jäänud sisule ligipääsetavaid alternatiive.

Ühtlasi julgustab direktiiv tekitama mõistlikkuse piires ligipääsetavaid alternatiive ka sisule, millele ligipääsetavusnõuded ei kohaldu.

Oluline ongi siin kohas mõista, et ligipääsetavus ei ole must-valge, et kas oled ligipääsetav või mitte. Ebaproportsionaalne koormus tekib siis, kui see hakkab segama asutuse põhitegevust, ning mõistlikkuse piires tuleb muuta nii palju veebist, äpist ja sisust ligipääsetavaks kui see on võimalik.

Direktiiv toob välja ka põhjused, millega ei sobi ebaproportsionaalset koormust põhjendada. Tsiteerin direktiivi: „Selle hindamisel, millises ulatuses ei ole nõudeid seetõttu võimalik täita, et nendega kaasneks ebaproportsionaalne koormus, tuleks arvesse võtta üksnes õigustatud põhjuseid. Õigustatud põhjuseks ei tohiks olla see, et juurdepääsetavust ei peeta prioriteediks, et puudub aeg või puuduvad teadmised. Samuti ei tohiks olla õigustatud põhjuseid selleks, et mitte hankida või arendada tarkvarasüsteeme veebisaitide ja mobiilirakenduste sisu haldamiseks juurdepääsetaval viisil, kuna nõuetele vastavuse tagamiseks on olemas piisavad ja soovituslikud tehnilised võtted, mis tagavad, et need süsteemid vastavad käesolevas direktiivis sätestatud juurdepääsetavusnõuetele.“

Antud teema lõpetuseks mainin, et TTJA'! ei ole veel tekkinud ühtegi kaasust, kus me hindame ebaproportsionaalse koormuse õigustatust.

Slaid 13

Mis siis ikkagi juhtub, kui ei vasta nõuetele?

Esineb kahtlus, et nõuded ei ole täidetud (nt. keegi teeb vihje).
Kontrollime kahtlust (testime veebi või äppi jne).
Suhtleme teabevaldajaga (vajadusel täpsustame asjaolusid, juhime tähelepanu jne).

Nõuete rikkumine on tuvastatud.
Teavitame teabevaldajat.
Anname võimaluse korrarikkumise kõrvaldamiseks või arvamuse ja vastuväidete esitamiseks.

Rikkumist ei lõpetata.
Järgneb ettekirjutus, mis kohustab rikkumist lõpetama.
Teabevaldaja peab 5 tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks.

Ettekirjutust ei täideta.
Pöördumine teenistusliku järelevalve korraldamiseks/ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks.

Jutupunktiide allikad: aruanne „Eesti avaliku sektori digiligipääsetavus 2021. aastal.“
tänapäevane praktika

Kui ma seni olen vaid präänikutest rääkinud, siis vaatame korra ka, millised piitsad TTJA tööriistakastis on.

Kui esineb kahtlus, et nõudeid ei ole täidetud, siis avaliku teabe seaduse paragrahvi 53 ülaindeksi 3 ning korrakaitse seaduse paragrahvi 30 järgi kontrollime me kahtlust ja suhtleme teabevaldajaga. Nõuete järgimist on kerge kontrollida, sest me teeme järelevalvet avalike

veebide ja äppide üle ning üldjuhul tuleb antud veebilehele või mobiilirakendusse minna ja lihtsalt testida nõuetele vastavust. Kuna teadmised ligipääsetavusnõuetest on hetkel suhteliselt madalad, siis tihti pöördub TTJA poole teabevaldaja ise ning senimaani on suhtlus teabevaldajatega olnud kerge. Suhtluse selles faasis TTJA vajadusel veel täpsustab asjaolusid ning juhib tähelepanu puudujääkidele.

Kui me tuvastame nõuete rikkumise, siis avaliku teabe seaduse paragrahvi 53 ülaindeksi 4 alusel me teavitame selle tuvastamisest ning anname võimaluse rikkumise kõrvaldamiseks või arvamuse ja vastuväidete esitamiseks. Kusjuures senimaani on üldjuhul kahtluse esinemine ja rikkumise tuvastamine käinud käsikäes, sest nagu juba öeldud, saab tegelikult igapäev igal ajal kontrollida peaaegu iga veebi või äpi ligipääsetavust sõltumata sellest, kas keegi on talle sel teemal vihjanud või mitte. See faas on täna ka TTJA'le kõige olulisem, sest madala teadlikkuse tõttu tulebki teabevaldajaid koolitada, erinevate võimaluste üle arutada ja seeläbi jõuda puudujääkide kõrvaldamiseni. Ühtlasi aitab väga palju selles faasis püsida teabevaldajate heatahtlik soov lahendusi leida.

Kuna TTJA ei ole senimaani ühtegi ettekirjutust koostanud ligipääsetavusnõuete rikkumisest, siis meil järgmiste sammude praktika hetkel puudub. Kuid avaliku teabe seaduse paragrahvi 53 ülaindeksi 4 järgi järgneb rikkumise lõpetamata jätmisele ettekirjutus, mis kohustab rikkumist lõpetama. Teabevaldaja peab võtma ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ning teatama sellest TTJA'd ning TTJA avalikustab teabevaldaja teate oma veebilehel.

Avaliku teabe seaduse paragrahvi 53 ülaindeksi 5 järgi võib TTJA pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks, juhul kui teabevaldaja ettekirjutust ei täida. TTJA pöördumine tuleb läbi vaadata ühe kuu jooksul, ning TTJA'd peab selle tulemustest teavitama.

Slaid 14

Muud tähelepanuväärsed sätted direktiivist

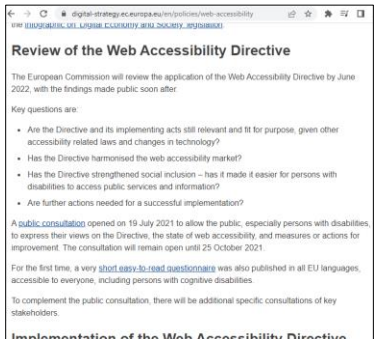
Põhjenduspunkt 36: tehnoloogianeutraalsus.
Nõuete eesmärk: kirjeldada, mida tuleb saavutada selleks, et kasutaja saaks veebisaiti, mobiilirakendust ja seotud sisu tajuda, kasutada, tõlgendada ja mõista.

Euroopa Liidus kehtivad nõuded.
Art 4: tajutavus, talituvõime, mõistetavus, töökindlus.
Art 6: EN 301 549.

EN 301 549 V3.2.1 (2021-03) alates veebruar 2022.
(uudenduse alus: rakendusotsus (EL) 2021/1339)

Art 7: Ligipääsetavuse avaldus.

Jutupunktide allikas: direktiiv (EL) 2016/2102, rakendusotsus (EL) 2021/1339
Kuvatõmmise allikas: digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/web-accessibility

Review of the Web Accessibility Directive

The European Commission will review the application of the Web Accessibility Directive by June 2022, with the findings made public soon after.

Key questions are:

- Are the Directive and its implementing acts still relevant and fit for purpose, given other accessibility related laws and changes in technology?
- Has the Directive harmonised the web accessibility market?
- Has the Directive strengthened social inclusion – has it made it easier for persons with disabilities to access public services and information?
- Are further actions needed for a successful implementation?

A public consultation opened on 19 July 2021 to allow the public, especially persons with disabilities, to express their views on the Directive, the state of web accessibility, and measures or actions for improvement. The consultation will remain open until 25 October 2021.

For the first time, a very [short easy-to-read questionnaire](#) was also published in all EU languages, accessible to everyone, including persons with cognitive disabilities.

To complement the public consultation, there will be additional specific consultations of key stakeholders.

Implementation of the Web Accessibility Directive

Vastavalt direktiivi art 13 tegeleb Euroopa Komisjon hetkel direktiivi kohaldamise läbivaatamisega.

Direktiivi alateema lõpetuseks toon põgusalt välja mõningad sellised tähelepanuväärsed sätted direktiivist, mis eelkäsitletud teemade alla ei mahtunud.

Tähelepanelikud jälgivad vast märkasid, et ma senimaani tuginesin jutupunktides üpris palju põhjenduspunktidele. Tegemist on selle osaga direktiivis, mis asub preambuli ja artiklite ehk regulatiivosa vahel. Põhjenduspunktid ei ole samasuguse õigusliku jõuga nagu seda on regulatiivosa, aga need aitavad mõista seda, mida regulatiivosas tegelikult öeldud on.

Väga tähelepanuväärne põhjenduspunkt, mida ma veel ei ole maininud, on põhjenduspunkt 36, mis ütleb, et nõuete järgimiseks ei pea eelistama konkreetseid tehnoloogiaid teistele. Põhjenduspunktis öeldakse, et nõuete eesmärk on kirjeldada, mida tuleb saavutada, et kasutajad saavad veebi, äppi ja seotud sisu tajuda, kasutada, tõlgendada ja mõista.

Direktiivi artikkel 4 sätestab, et veebid ja äpid tuleb muuta tajutavaks, talitlusvõimeliseks, mõistetavaks ja töökindlaks. Nendesse 4 märksõnasse on kokkuvõetud ka kõik WCAG põhimõtted ning nende peale on ülesse ehitatud ka Euroopa Liidu digiligipääsetavuse standard. Artikkel 6 kehtestab Euroopa Liidu digiligipääsetavuse standardi ning kuna vahepealsetel aastatel on standard uuenenud, siis uuendatakse kehtivat standardi versiooni eraldi rakendusotsusega.

Direktiivi artikkel 7 kehtestab ligipääsetavuse avalduse nõude ning me tegeleme selle avaldusega juba mõne hetke pärast täpsemalt.

Oluline on vast veel ka märkida, et hetkel tegeleb Euroopa Komisjon direktiivi kohaldamise läbivaatamisega.

Slaid 15

Koolituse keskele oli planeeritud küsimuste-vastuste pausid, mis jäid avalikust koolituse videost välja.

Slaid 16

Teine suur alateema, millest me täna räägime, on ligipääsetavuse avaldus.

Ligipääsetavuse avaldus on sisuliselt seesama veebilehe sisu kasutusjuhise, mille link on täna pea kõikide Eesti avaliku sektori veebilehtede päises nupu „Juurdepääsetavus“ all. Samas tuleb sellest põhjalikult rääkida, sest sellele on kehtestatud täpsed nõuded ning tänased Eesti kasutusjuhised nendele nõuetele ei vasta. Kuna TTJA on alles alustanud digiligipääsetavuse järelevalvega, siis me ei ole veel jõudnud asuda juurutama avalduse nõuetele vastavat vormi, aga see on plaanis ette võtta käesoleval aastal.

Taustainfo ligipääsetavuse avaldusest

Rakendusotsus (EL) 2018/1523.

Vastu võetud 2018.

Rakendusotsusest tulenevad nõuded Eesti õiguses:
ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 20 „Veebilehe ja mobiilirakenduse ligipääsetavuse nõuded ning ligipääsetavust kirjeldava teabe avaldamise kord.“

Veebilehtede puhul soovituslik kuvada linki ka edaspidi iga alamlehe päises.

Äppide avaldused soovituslik lisada rakendusse.

Soovituslik nimetus „ligipääsetavuse avaldus“.

Jutupunktide allikad: rakendusotsus (EL) 2018/1523, ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 20

Ligipääsetavuse avaldus on reguleeritud eraldi rakendusotsusega, mis tuleneb – nagu mainitud – avaliku sektori digiligipääsetavuse direktiivi artiklist 7.

Eesti seadustesse on see rakendusotsus üle võetud täna juba jutuks olnud ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 20'ga.

Vastavalt rakendusotsusele peab link avaldusele olema silmatorkavalt kuvatud veebisaidi kodulehel või olema kättesaadav igal veebilehel, näiteks staatilises päises või jaluses. Soovituslik on jätkata tänast Eestis laialt levinud praktikat, kus link avaldusele asub selgelt eristatuna veebis iga alamlehe päises ja on üks esimesi elemente, mida saab tab-nupuga fookusesse võtta.

Mobiilirakenduste ligipääsetavuse avaldused tuleb avaldada mobiilirakenduses või asutuse veebilehel (soovituslik on avaldus lisada rakendusse).

Avalduse nimetus ei ole täpselt reguleeritud. Senimaani on Eestis avalduse linki nimetatud üldjuhul „juurdepääsetavus“, ehkki soovituslik on kasutada lingi nimetusena „ligipääsetavus“ ja avalduse nimetusena „ligipääsetavuse avaldus“. Põhjus on seesama, millest me eelmises moodulis rääkisime ehk kuigi „juurdepääsetavus“ ja „ligipääsetavus“ on sünonüümid, eelistavad erivajadustega inimesed kasutada terminit „ligipääsetavus“. Kuid nagu öeldud, pole see reguleeritud ja võib jääda ka tänase traditsiooni juurde.

Üldnõuded+avaldus peab sisaldama vol 1

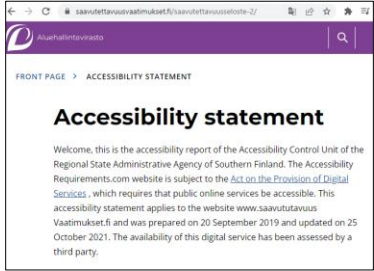
Üldnõuded

- Ülevaatamine kord aastas.
- Ligipääsetav vorming.
- Koostatud ligipääsetavusnõutele vastavuse hindamise põhjal.

Avaldus peab sisaldama

- Asutuse nimi.
- Veebiadress/mobiilirakenduse versioon.
- Preambula, avalduse uuendamise aeg, hindaja.

Jutupunktide allikas: rakendusotsus (EL) 2018/1523
Kuvatõmmise allikas: saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavuusseloste-2/

Kuna Eestis ei ole veel ühtegi nõuetele vastavat avaldust, siis kasutame näidisena TTJA Soome kolleegide avaldust (masintõlge soome keelest inglise keelde) :).

Avaldusele esitatud üldised nõuded:

- Avaldus tuleb üle vaadata ja ajakohastada vähemalt kord aastas.
- Avaldus tuleb koostada ligipääsetavas vormingus (ehk soovitatavalt veebidomeeni või mobiilirakenduse alamlehena ning järgides selle koostamisel kõiki kehtivaid ligipääsetavuse nõudeid).
- Avaldus on koostatud asutuse enda või mõne partneri (näiteks arendaja või hindamist pakkuva ettevõtte) poolt veebilehele või mobiilirakendusele tehtud ligipääsetavusnõuetele vastavuse hindamise põhjal.

Esitluses kasutatakse Soome digiligipääsetavuse järelevalve asutuse ligipääsetavuse avalduse näidist (selle originaalkeel on soome või rootsi keel, slaidil on näidis masintõlgitud inglise keelde).

Teave, mida peab avaldus sisaldama:

- asutuse nimi;
- veebileht või mobiilirakendus ja selle versioon, mille suhtes avaldus kehtib;
- Preambula, kus on muuhulgas ära mainitud kohaldatav seadus.

Lisaks tuleb ära märkida info hindamise kohta ehk avalduse koostamise ja uuendamise või läbi vaatamise kuupäev ning info, kas avaldus on tehtud enesehindamise või mõne välispartneri poolt läbi viidud hindamise põhjal. Soovituslik on avaldus üle vaadata igal aastal, kuid see ei kohusta igal aastal läbi viima ligipääsetavuse testimist.

Avaldus peab sisaldama vol 2

Nõuetele vastavuse seis ehk üks kolmest.

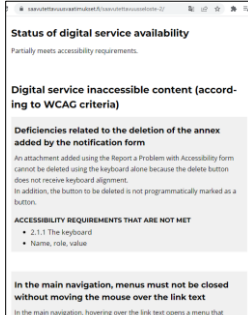
Täielikult vastav = eranditult kõik nõuded on täidetud

Osaliselt vastav = enamik nõudeid on täidetud.

Ei ole vastav = enamik nõudeid on täitmata.

Kahel viimasel juhul tuleb välja tuua nõuded, mis ei ole täidetud.

NB! Eesti järgib kõiki EN 301 549 nõudeid, Soome vaid WCAG nõudeid.

Status of digital service availability
Partially meets accessibility requirements.

Digital service inaccessible content (according to WCAG criteria)

Deficiencies related to the deletion of the annex added by the notification form
An attachment added using the Report a Problem with Accessibility form cannot be deleted using the keyboard alone because the delete button does not receive keyboard alignment.
In addition, the button to be deleted is not programmatically marked as a button.

ACCESSIBILITY REQUIREMENTS THAT ARE NOT MET

- 2.1.1 The keyboard
  - Name, role, value

In the main navigation, menus must not be closed without moving the mouse over the link text
In the main navigation, hovering over the link text opens a menu that

Jutupunktide allikas: rakendusotsus (EL) 2018/1523
Kuvatõmmise allikas: saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavuusseloste-2/

Kuna Eestis ei ole veel ühtegi nõuetele vastavat avaldust, siis kasutame näidisena TTJA Soome kolleegide avaldust (masintõlge soome keelest inglise keelde) :).

Järgmine, mis tuleb avaldusse kirja panna, on nõuetele vastavuse seis.

Veeb või rakendus on täielikult vastav juhul, kui eranditult kõik nõuded on täidetud.

Veeb või rakendus on osaliselt vastav juhul, kui enamik nõudeid on täidetud.

Veeb või rakendus ei ole vastav juhul, kui enamik nõudeid on täitmata.

Osalise vastavuse ja mittevastavuse puhul tuleb välja tuua nõuded, mis ei ole täidetud.

Igaks juhuks mainin ka ära, et Soome teeb järelevalvet ja kajastab ka ligipääsetavuse avaldustes vaid WCAG nõudeid. Ma ei ole täpselt küsinud, miks nemad nii teevad, aga TTJA on jõudnud järeldusele, et kõiki Euroopa standardi nõudeid tuleb järgida. Seda me näeme äsja käsitletud õigusaktides, seda on TTJA'le kinnitanud Euroopa Komisjon ning Eesti ei ole ainus Euroopa Liidu liikmesriik, kes kõiki Euroopa standardi nõudeid järgib.

Avaldus peab sisaldama vol 3

Kirjeldus ligipääsmatust sisust koos põhjusega.

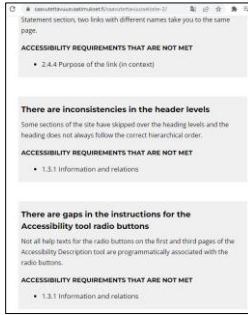
Lubatud 3 põhjust.

- Mittevastavus õigusnormidele.
- Ebaproportsionaalne koormus.
- Ei pea rakendama ligipääsetavuse nõudeid.

Igal juhul soovituslik lisada ülevaade ligipääsetavatest alternatiividest.

NB! Soome avalduses on mittevastavad nõuded (eelmine slaid) ja kirjeldus ligipääsmatust sisust (praegune slaid) ühendatud.

Jutupunktide allikas: rakendusotsus (EL) 2018/1523
Kuvatõmmise allikas: saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavuusseloste-2/

Kuna Eestis ei ole veel ühtegi nõuetele vastavat avaldust, siis kasutame näidisena TTJA Soome kolleegide avaldust (masintõlge soome keelest inglise keelde) :).

Edasi tuleb kirjeldus, millised osad veebi või rakenduse sisust või funktsioonidest ei ole ligipääsetavad koos põhjusega. Lubatud on kolm põhjust:

- 1) Mittevastavus õigusnormidele (sel juhul tuleb kirjeldada lihtsalt ja arusaadavalt, mil moel ei ole sisu või funktsioonid ligipääsetavad ning juurde lisada viide nõuetele, mis on seetõttu täitmata);
- 2) Ligipääsetavaks muutmine tekitab ebamõistlikult suure koormuse (sel juhul tuleb välja tuua ligipääsmatu sisu või funktsioonid, mille puhul rakendatakse ebaproportsionaalse koormuse erandit);
- 3) Sisule või funktsioonidele ei pea rakendama ligipääsetavuse nõudeid (sel juhul tuleb välja tuua ligipääsmatu sisu või funktsioonid, mis ei pea ligipääsetavad olema).

Sõltumata põhjusest on igal juhul soovituslik lisada ülevaade ligipääsetavatest alternatiividest juhul, kui need olemas on.

Igaks juhuks ka mainin, et kui rakendusotsus ja praegune esitlus rääkis esmalt sellest, et tuleb välja tuua nõuded, mille järgimisel esineb puudujääke, ning seejärel mainis seda, et on vaja kirjeldada, milline osa sisust on ligipääsmatu, siis me näeme Soome avalduses seda, et nad esitavad mõlemat teemade kaupa. Nimetatud on puudujääk, selle kirjeldus ja seejärel puudujäägi tõttu mittevastavad nõuded. Peale tuleb uus puudujääk koos selle kirjelduse ja mittevastavate nõuetega jne.

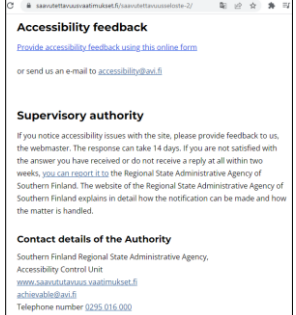

Avaldus peab sisaldama vol 4

Tagasiside andmise võimalused.

Info ligipääsetavuse järelevalvest.

Kasutusjuhis.
Nõue ei tulene rakendusotsusest, vaid standardist.
(vt. standardi 12. ptk)

Jutupunktide allikas: rakendusotsus (EL) 2018/1523, EN 301 549 V3.2.1 (2021-03)
Kuvatõmmise allikas: saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavuusloste-2/

Kuna Eestis ei ole veel ühtegi nõuetele vastavat avaldust, siis kasutame näidisena TTJA Soome kolleegide avaldust (masintõlge soome keelest inglise keelde) :

Tagasiside andmise võimalused. Avaldusse tuleb lisada sellised asutuse kontaktandmed, kuhu saab anda tagasisidet ligipääsetavuse puudujääkidest ja mille kaudu saab küsida küsida ligipääsmatuks jäänud infot.

Info ligipääsetavuse järelevalvest. Avaldusse tuleb lisada lühiinfo järelevalvest ja seda teostava asutuse (ehk TTJA) kontaktandmed.

Avaldusse tuleb lisada ka kasutusjuhis ehk info sellest, kuidas erinevate tugitehnoloogiatega veebilehte kasutada (nt. viited ekraanilugejatele), mis on veebi või äpi digiligipääsetavuse funktsioonid (nt. kõrgkontrastne vaade) jne. Sisuliselt seesama info, mis on täna Eesti avaliku sektori ligipääsetavuse avaldustes (ülevaade ekraanilugejatest, mida vastavas veebis saab kasutada jne). See nõue ei tulene rakendusotsusest, vaid Euroopa Liidu digiligipääsetavuse standardist.

Lisan veel ka seda, et soomlased on loonud automaatse ligipääsetavuse avalduse tegemise vormi. Minu pikema perspektiiviga unistus on, et Eestis saab ka ligipääsetavuse avalduste loomine olema vähemal või rohkemal määral automatiseeritud.

Slaid 22

Viimases tänases teemablokis räägime väga põgusalt muudest õigusaktidest ja mõnest kaasusest, mis meil ligipääsetavuse järelevalves on olnud.

Slaid 23

Muud õigusaktid

Digiligipääsetavuse plaaniline järelevalve ehk rakendusotsus (EL) 2018/1524.
Vastu võetud 2018.

Toodete ja teenuste ligipääsetavuse seadus ehk LiPS.
NB! Hetkel veel eelnõu!
Võtab üle direktiivi (EL) 2019/882.

Meediateenuste seadus ehk MeeTS.

Jutupunktide allikad: rakendusotsus (EL) 2018/1524;
Riigikogu XIV koosseisu 511 SE (toodete ja teenuste ligipääsetavuse seadus) seletuskiri;
MeeTS § 23.
err.ee/1608516170/etv-otsesaadetele-saab-nuud-valida-automaatsubtitreid

Plaanilise järelevalve otsusest ma tegelikult juba eelmine kord rääkisin, aga kuna täna me räägime õigusaktidest, siis mainime ikka selle ka ära.

See otsus tuleneb samuti direktiivist, võeti vastu samal ajal kui ligipääsetavuse avalduse rakendusotsus ja see kehtestab metoodika ja aruandluskorra ligipääsetavusnõuete plaanilise järelevalve tegemisele. Ja nagu eelmine kord sai öeldud, sellesama otsuse alusel valmiski eelmise aasta lõpuks juba mitu korda mainitud aruanne Eesti avaliku sektori digiligipääsetavusest 2021. aastal. Olles nüüd mõni hetk tagasi kuulnud seda, kuidas TTJA viib läbi nõuete tagamise menetlust, võib tekkida küsimus, et kuidas siis see rakendusotsus üldisesse pilti sobitub?

See rakendusotsus kohustab TTJA'd tegema plaanilist järelevalvet ehk meil tuleb igal aastal kokku panim valim, mille ligipääsetavuse seiret me teeme. Rakendusotsus näeb ette erinevad kvoodid, et valim kujundada mitmekesiseks. Valimisse tuleb panna näiteks kohalike omavalitsuste veebe, keskkonnakaitse, julgeoleku, tervishoiu jne alaseid veebe. Eelmisel aastal tuli meil teha 102'le veebile lihtsustatud seiret (st. testisime automaattestidega vastavust mõnele ligipääsetavusnõudele). Nendest 15'le tuli meil teha põhjalikku seiret ehk me testisime vastavust manuaalsete testidega kõikidele nõuetele. Lisaks tuli teha põhjalik seire ka 7'le mobiilirakendusele.

Varasem tänases ettekandes kirjeldatud järelevalve on vihje-põhine järelevalve ehk need juhtumid ei teki sellest, et TTJA paneb mingi valimi kokku, vaid sellest, keegi annab meile märku. Muidugi võib ka juhtuda, et meile tehakse vihje valimisse kuuluva veebilehe kohta, aga see ei tähenda muud kui seda, et meil juba on kogunenud rutiinses seires infot teabevaldaja kohta ning me ei pea seda infot nullist koguma. Rutiinset seiret me kasutame ka teavituseks, sest selle käigus kogunenud andmeid nagu näiteks puudujäägid ligipääsetavusnõuete järgmises me jagame ka teabevaldajaga ning väga loodame, et see aitab tal enda digiligipääsetavust parandada. Näiteks me kasutame Siteimprove'i teenuseid lihtsustatud seires ning nende platvormilt on võimalik väga kergelt saata iga valimisse kuuluva veebilehe kohta raport vastavale asutusele.

Ligipääsetavuse seadus ehk lihtsalt LiPS on hetkel veel eelnõu, mitte seadus. Eesti on kohustatud selle seaduse vastu võtma 2022. aasta juunis ning see hakkab kehtima 2025. See seadus võtab Eesti õigusesse üle toodete ja teenuste ligipääsetavuse direktiivi ning see on laiahaardeline seadus, kattes ära peale digiligipääsetavuse ka mitmed muud valdkonnad näiteks iseteenindusterminalid, e-lugered, pangandus, e-kaubandus vms. See seadus mõjutab eelkõige erasektorit – mitte tervet erasektorit, vaid osa sellest - ning avaliku sektori digiligipääsetavuse nõudeid reguleerib peamiselt avaliku teabe seadus.

Meediateenuste seaduse uus redaktsioon hakkas kehtima märtsi esimeses pooles ja avaliku sektori digiligipääsetavusega on seotud eelkõige seeläbi, et ERR on kohustatud enda meediateenused nagu näiteks veebilehel otse.err.ee näidatavad telekanalid tegema ligipääsetavaks. Siinkohal ka kiidan ERR'i, sest umbes nädal enne seaduse kehtima hakkamist võttis ERR kasutusele automaatsubtiitrid, mis hõlbustavad vaegkuuljate jaoks päevakajaliste otsesaadete jälgimist.

Kaasused

Töökuulutused ehk avaliku sektori sisu erasektori veebis (dokumendiregistri viit: 1-9/2022/0513)

Erafirma portaalis avaldatud riigiasutuse kuulutus peab olema ligipääsetav.

Avaliku sektori digiligipääsetavuse direktiivi põhjenduspunktid 19 ja 26.

Ligipääsetava alternatiivi pakkumine väljaspool veebi (dokumendiregistri viit: 1-9/2022/0083)

Tolereerisime **ühikordse lahendusena** teenuse ligipääsetavat lahendust, mis jättis veebi põhimõtteliselt ligipääsmatuks (oluline aspekt kaasuses on teabevaldaja väga suur koostöövalmidus ja lahendustele orienteeritus!).

Jutupunktide allikad: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti avalik dokumendiregister

Ja lõpetuseks. Vaatasin põgusalt TTJA avalikus dokumendiregistris ringi ning leidsin sealt kaks kaasust, mida on põnev just õigusaktide kohaldumise vaates tutvustada.

Esimene kaasus. Tekkis küsimus, et kas erafirma portaalis avaldatud riigiasutuse töökuulutus peab olema ligipääsetav. Avaliku sektori digiligipääsetavuse direktiiv, ei ütle otseselt, et iga sedamoodi pilt või teave peab olema ligipääsetav sõltumata selle avaldamise kohast. Samas saab seda direktiivist järeldada. Direktiivi 19. põhjenduspunkt ütleb, et „Veebisaitide ja mobiilirakenduste sisu hõlmab tekstilist ja mittetekstilist teavet, allalaaditavaid dokumente ja vorme“ ning 26. põhjenduspunkt ütleb, et „Kontoritarkvara failiformaatide all tuleks mõista dokumendiformaate, mis on mõeldud peamiselt väljaspool veebi kasutamiseks ning on veebilehtedele lisatud, sh Adobe'i pdf-failid, Microsoft Office'i dokumendid või nende (avatud lähtekoodiga) vasted.“. Seega tekib natuke veider olukord, et juhul kui riigiasutus teeb ligipääsmatu PNG pildi (nagu on näiteks mõnes kohas töökuulutused), siis ei tohi ta seda avaldada enda veebis. Ehk loogiline on järeldada, et üldjuhul peab igasugune riigiasutuse poolt loodud sisu olema ligipääsetav. Seega kokkuvõtlikult on okei vormistada töökuulutus pildina, mis ei ole ligipääsetav, aga sellisel juhul peab olema pildi juures seesama töökuulutuse tekst (või juhul kui ei ole võimalik tekstilist alternatiivi lisada, siis tuleb panna töökuulutuse juurde link või viide kohta, kus kohas on töökuulutus tekstilises formaadis).

Teine kaasus. Ei hakka salgama, et see on Rahvaloenduse kaasus, sest natuke kajastati seda ka meedias. Teatavasti tekkis jaanuaris - keset rahvaloenduse toimumist - olukord, kus rahvaloenduse veebirakendus oli pimedatele ligipääsmatu. Rahvaloendus tiim - kelle jaoks see oli ootamatu kriis - hakkas kohe otsima lahendusi koos TTJA ja pimedatega ning see on see, millest ma rääkisin nõuete tagamise menetluse juures täna, et koostööle ja lahendustele orienteeritus aitab ära hoida ettekirjutusi ja kõike muud sellist. Põhimõtteliselt tehti mitu päeva tööd selle nimel, et rahvaloenduse viimastel päevadel saaksid pimedad ligipääsu ning kui lõpuks selgus, et Statistikaametist mittesõltuvatel põhjustel ei ole võimalik hea

ligipääsetavusega veebilahendust leida, siis otsustati koos Pimedate Liiduga leida lahendus väljaspool veebi. TTJA tolereeris seda mitmel põhjusel, näiteks seetõttu, et enne rahvaloenduse lõppu ei oleks leitud veebis töötavat varianti. Lisaks veel seetõttu, et teadmisi ligipääsetavusest oli Rahvaloenduse tiimil sellel hetkel väga vähe ning kolmandaks see, et hoolimata kõigest oli Rahvaloenduse tiimil suur soov leida ligipääsetav variant. Samas on täiesti kindel, et sellised asjad ei tohi hakata korduma, sest tuletagem meelde digiligipääsetavuse õigusaktide filosoofiat: avalik sektor peab olema digiligipääsetav.

Slaid 25

Koolituse keskele oli planeeritud küsimuste-vastuste pausid, mis jäid avalikust koolituse videost välja.

Aitäh!

667 2032

harri.puskar@ttja.ee

Ühesõnaga, hetkeplaanide kohaselt kohtume järgmine kord minu teada 29. aprill, kui on teemaks digiligipääsetavuse nõuded, ning seejärel 6. mail, kui on teemaks digiligipääsetavuse tagamine.

Minu poolt suur tänu ja ilusat päeva jätku!